

Universitetskanslersämbetets utbildningsutvärderingar

Självvärdering

Lärosäte: Lunds universitet
Forskarutbildningsämne: Religionshistoria med inriktning mot islamologi
Licentiatexamen: Ja
Doktorsexamen: Ja

Skriv en självvärdering per utbildning som leder fram till examen inom det forskarutbildningsämne som ska utvärderas. Självvärderingen baseras på kvalitetsaspekter och bedömningsgrunder inom aspektområdena:

- miljö, resurser och område
- utformning, genomförande och resultat
- uppföljning, åtgärder och återkoppling

samt de tre perspektiven:

- arbetslivets perspektiv
- studenters perspektiv
- jämställdhetsperspektiv.

Beskriv kortfattat samt analysera och värdera med exempel hur den utvärderade utbildningen uppfyller bedömningsgrunderna för varje aspekt inom aspektområdena och för perspektiven. Självvärderingen ska utgå från aktuella förhållanden för utbildningen. Beskriv såväl styrkor som identifierade utvecklingsområden samt hur arbetet med uppföljning, vidtagna och planerade åtgärder och återkoppling sker både för att utveckla utbildningen och för att säkerställa att utbildningen har hög kvalitet.

En mer preciserad vägledning till lärosäten vad gäller aspekter och bedömningsgrunder finns i *Vägledning för utvärdering av utbildning på forskarnivå*, bilaga 1.

Självvärderingen bör sammanlagt inte överstiga 75 000 tecken inklusive mellanslag (cirka 25 A4-sidor i 12 punkters storlek), exklusive lärosätets ifyllda tabeller.

Aspektområde: område, miljö och resurser

Aspekt: Forskarutbildningsämne

Bedömningsgrund:

Avgränsningen av forskarutbildningsämnet och dess koppling till den vetenskapliga/ konstnärliga grunden och beprövad erfarenhet är välmotiverad och adekvat. Forskarutbildningsämnets relation till området för forskarutbildning är adekvat (för de lärosäten som har examensrätt för område för forskarutbildning).

Forskarutbildningsämnet Religionshistoria med inriktning mot islamologi (Ril) avgränsas empiriskt, inte metodologiskt eller teoretiskt. Ril innebär studiet av vad olika personer gör med islam i handling, tal och skrift. Dessa personer behöver inte självidentifiera sig som muslimer, men gör oftast det. Det är en studie av detta i både historia och nutid. Studiet är inte heller avgränsat till en särskild region av världen. Det är vidare studiet av vad som kan inkluderas i kategorin islam. Konkret innebär detta att den forskarstuderande förväntas, vid examen, ha djuplodade kunskaper om islams framväxt och fortsatta historia och idévärld (bredd), islamologiämnets egna historia (bredd), metodologi (bredd), och allmän religionshistoria (bredd). Vidare förväntas den forskarstuderande som disputerar och avslutar sin forskarutbildning att ha expertkunskaper inom ett valt forskningsfält med de empiriska, metodologiska och teoretiska kunskaper som fältet kräver (djup). Detta gäller även relevanta språk- och pedagogiska kunskaper för att kunna utföra forskningen samt rapportera och diskutera forskningsresultaten. Ril accepterar inte att den forskarstuderande utför konfessionella studier av islam (dvs. studier med syftet att finna fram till islams essens eller sanning). Konfessionella studier är studieobjekt för Ril.

Det vetenskapliga studiet av islam fortgår inom många olika discipliner, inte bara religionsvetenskapliga, och forskarutbildningen i Ril har en öppen attityd till denna mångfald. Beroende på den individuella doktorandens behov står Ril i relation till antropologi, sociologi, statsvetenskap, filologi, Mänskliga rättigheter-studier, Internationell Migration och Etniska Relationer och flera andra teoretiska traditioner och forskningsfält. Doktoranderna uppmanas att delta i flervetenskapliga sammanhang (konferenser, föreläsningar, seminarier) för att förstå den egna forskningen och Ril-ämnet i relation till annan humanistisk och samhällsvetenskaplig forskning (framför allt).

Före 1980-talet var islamforskning påfallande teorilös och dessutom ett litet studium som påfallande ofta refererade till sina egna auktoriteter. Denna tendens började vändas i samband med den diskussion som orsakades av litteraturvetaren Edward Saids bok *Orientalism* (1978) och dess kritiska granskning av ämnet. Successivt har islamologi-ämnet integrerats i den mer allmänna humanistiska och samhällsvetenskapliga forskningen vad gäller teori och metod, en utveckling som vårdats i Lund de senaste 25 åren. De forskare som varit huvudhandledare inom islamologi under den period (professorerna Jan Hjärpe, Leif Stenberg och Jonas Otterbeck) har alla synnerligen goda kunskaper om samhällsvetenskaplig och humanistisk teoribildning och metodologi, detta gäller även biträdande handledare som fil. dr. Philip Halldén, Johan Cato och andra handledare från andra institutioner som docenterna Michael Spång (statsvetenskap) och Fataneh Farahani (etnologi).

HT-fakulteterna genomförde 2014 en forskningsutvärdering med externa, internationella sakkunniga, HTRQ14. I utvärderingen benämns islamologiämnet som ett av Centrum för teologi och religionsvetenskaps (CTR) "three main areas of research" tillsammans med patristik och bibelstudier. Dessa områden beskrivs som "the strongest arenas with the highest level of international reputation" (HTRQ14: 106).

Aspektområde: område, miljö och resurser

Aspekt: Personal

Bedömningsgrunder:

A. Antalet handledare och lärare och deras sammantagna kompetens är adekvat och står i proportion till utbildningens innehåll och genomförande.

B. Handledarnas och lärarnas sammantagna kompetens och kompetensutveckling följs systematisk upp i syfte att främja hög kvalitet i utbildningen. Resultaten av uppföljning omsätts vid behov i åtgärder för kvalitetsutveckling och återkoppling sker till relevanta intressenter.

A. Ril har (2017) två fast anställda med kompetens att handleda. Professor Jonas Otterbeck och fil. dr. Johan Cato. Otterbeck har varit huvudhandledare för fem doktorander som har disputerat samt biträdande handledare för två som har disputerat. Dessutom har Otterbeck handlett en doktorand till en fil. lic. examen. Dessa har disputerat inom Ril, men också Religionshistoria med inriktning mot judaistik, Religionsbeteendevetenskap med inriktning mot religion och migration, samt Religionsvetenskap. Vidare är Otterbeck huvudhandledare för fem doktorander i Ril (två med tjänst och tre vars tjänster tagit slut, varav en står i begrepp att disputera under 2017) samt involverad som biträdande för ytterligare tre doktorander varav en i Ril, en i religionssociologi (Uppsala) och en i missionsvetenskap (samtliga utan tjänst, Otterbeck har blivit inkopplad för att hjälpa dem att bli klara). Otterbeck har erfarenhet av att delta i betygsnämnder (fem stycken) och att vara fakultetsopponent (tre gånger). Detta har skett i flera olika ämnesområden bl.a. religionshistoria, etnologi, pedagogik, religionssociologi och musikvetenskap. Otterbeck har även agerat opponent på ett slutseminarium vid Globala studier i Göteborg. Första gången som Otterbeck engagerades i en betygsnämnd var 2002 och han har varit engagerad som handledare sedan 2008. Otterbeck är disputerad inom Ril och har dessutom tio års erfarenhet av migrationsforskning och undervisning inom Internationell Migration och Etniska Relationer. Under de tio åren, samt inom islamologi både före och efter, har Otterbeck handlett och examinerat cirka 200 C- och D-uppsatser. Otterbecks forskningsinriktning på nutida frågor stämmer väl överens med doktorandernas val av ämnen. Av de femton som har disputerat i Ril och de sex som är antagna som doktorander men ännu ej har disputerat har endast en arbetat med äldre historiskt material, och det var för tjugo år sedan.

Fil. dr. Johan Cato är nyanställd vid CTR (jan. 2017) och har en tjänst med betoning på Ril. Sedan disputationen i Ril 2012 har Cato framför allt undervisat, inte sällan på två högskolor/universitet samtidigt. Under denna tid har Cato skaffat sig en gedigen erfarenhet av uppsatshandledning och uppsatsexamination på grund- och på avanceradnivå (cirka 100 stycken), en nog så nödvändig träning för att kunna hantera handledning av doktorsavhandlingar. Under 2016 arbetade Cato vid Malmö högskolas lärarutbildning och undervisade brett om religion med en didaktisk inriktning. Cato har just börjat som biträdande handledare för en av doktoranderna i Ril som har Otterbeck som huvudhandledare. Cato är alltså precis i början av sin gärning som handledare för doktorander och kommer under 2017 att gå Lunds universitets handledarutbildning hösten 2017. Cato har också en nutidsinriktning på sin forskning och är väl förankrad i samhällsvetenskaplig så väl som religionsvetenskaplig teori.

Leif Stenberg, professor i Ril, tidigare anställd vid CTR, nu ansvarig vid Centrum för Mellanösternstudier, Lunds universitet är huvudhandledare för en Ril doktorand. Biträdande handledare är Jonas Otterbeck. Stenberg har handlett tre avhandlingar till disputation och varit biträdande för ytterligare två. Han har genomfört handledarutbildning vid Lunds universitet. Stenberg har både opponerat och suttit i betygsnämnder ett flertal gånger.

Fram till våren 2016 arbetade fil. dr. Philip Halldén inom Ril. Han var fast anställd lektor på halvtid sedan 2012 och före det var han forskare vid CTR och deltog i handledning och undervisning. Han var biträdande handledare för en doktorand som försvarade sin avhandling hösten 2013. Halldén har även gjort punktinsatser som expertläsare på två avhandlingar i slutfasen. Halldén sa upp sin anställning av personliga skäl våren 2016. CTR utlyste då snabbt en heltidstjänst och Cato anställdes med start januari

2017. En annan god kandidat till tjänsten var religionshistorikern docent Jenny Berglund som dock drog tillbaka sin ansökan i slutskedet. Genom tillsättningen säkrade CTR tillgången på handledare på längre sikt.

Sedan starten för Riis doktorandutbildning sent 1980-tal har tre personer fungerat som huvudhandledare professorerna Jan Hjärpe (nu pensionerad), Leif Stenberg och Jonas Otterbeck. Detta har lett till femton disputationer från 1994 och framåt. Biträdande handledare har antingen varit en annan inom Riis eller, vilket ett par gånger varit fallet sedan krav på biträdande handledare infördes, en specialist på teori utifrån. Således hade t.ex. Cato en statsvetare som biträdande och en nuvarande doktorand (Nina Jakku) har en genusvetare/etnolog som biträdande, detta för att stärka doktoranderna teoretiskt. Som ytterligare potentiell handledarresurs inom det breda ämnet religionshistoria finns två professorer i religionshistoria (en specialist på Indien/jainism och den andra på ritual- och fältforskning), en teol. dr. i judaistik med stora kunskaper om populärkulturforskning, en docent i judaistik som är specialist på judisk teologisk text och hellenistisk historia, samt en fil. dr. i Religionsbeteendevetenskap med inriktning mot religion och migration.

B. HT-fakulteterna följer högskoleförordningens bestämmelser (HF 6 kap 28§) om att utse minst två handledare, varav en huvudhandledare, för varje doktorand, och universitetets föreskrifter (kap 8.1.1) att huvudhandledaren ska vara minst docent. Samtliga handledare ska ha genomgått handledarutbildning eller ha motsvarande kompetens.

Handledare utses av institutionens prefekt på delegation från fakultetsstyrelsen (HT-fakulteternas arbets- och delegationsordning, s 8). Beslutsrätten kan delegeras vidare på institutionen. Beslut om byte av handledare sker enligt samma ordning som när handledare utses i övrigt. En doktorand har, om hen begär, rätt att byta handledare, något som doktoranden får veta redan på första arbetsdagen och vilket står tydligt i doktorandhandboken. Det ska först ventileras med huvudhandledare om bytet inte gäller av denne, i så fall finns möjlighet att diskutera detta byte med forskarutbildningsprefekten. Processen är enkel och snabb och tar hänsyn till doktorandens beroendeposition gentemot handledaren. Doktoranden behöver inte ens argumentera för varför hen vill byta handledare. Forskarutbildningsledaren erbjuder psykosocialt stöd för doktoranden såväl som för handledaren vid bytet av handledare. Handledarbyte har avdramatiserats och det händer nästan årligen vilket visar att det är en riktig möjlighet som doktoranderna vet om. En viktig aspekt av handledningens kvalitetskontroll är dock att doktorandens synpunkter tas hänsyn till. I det årliga medarbetarsamtalet mellan forskarutbildningsledaren och doktoranden ingår alltid en fråga om hur handledningen fungerar och vid behov vidtas åtgärder. Återkoppling till handledare ges på en mycket allmän nivå pga. samtalens konfidentiella natur och ämnenas begränsade storlek.

Handledarnas kompetensutveckling bygger delvis på handledarkollegiet som träffas oftast två gånger per termin. Alla anställda huvudhandledarkompetenta lärare är inbjudna. I kollegiet behandlas frågor kring handledning, seminarier, pedagogik i forskarutbildning och allmänna forskarutbildningsfrågor. Kompetensutveckling bygger även på pedagogiska kurser som erbjuds av universitetet och fakulteten som handledare uppmuntras delta i. När problem uppstår gällande handledning, löses de genom grupparbete av forskarutbildningsledaren, doktoranden/rna, handledaren/rna och, vid behov, prefekten, arbetshälsovården och/eller prodekanen för forskarutbildning beroende på vad för slags dimensioner problemen innebär. Den biträdande handledaren säkerställer att viktig spetskompetens inom doktorandens val av ämne tillfredsställs.

Handledarnas vetenskapliga kompetensutveckling vilar mycket på den enskilde forskaren och visar sig i engagemang i konferenser, publikationer, forskningsanslag, nätverksarbete, kontakter med internationella forskare etc. – här hänvisas till handledarnas publikationslistor de senaste fem åren. Varje år skall den individuella forskaren också rapportera och redovisa sin forskning till prefekten vid avdelningen enligt en viss mall.

Inom Ril ordnas en bildningsresa till en muslimsk majoritetsmiljö i mars för studenterna. Resan är öppen för mastersstudenter, doktorander men också personalen. Resan leds av professor Jonas Otterbeck och erbjuder ett utmärkt tillfälle till vidareutbildning. 2017 går resan till Bosnien och båda de fast anställda, Otterbeck och Cato, reser. Tidigare år har resan gått till Marocko (2016), Iran (2015), Turkiet (2014). Motsvarande resor har ordnats länge inom Ril, den första gick av stapeln 1994 (Egypten) och ordnades av Stenberg och Otterbeck som då var doktorander.

Aspektområde: Område, miljö och resurser

Aspekt: Forskarutbildningsmiljö

Bedömningsgrunder:

A. Forskningen/den konstnärliga forskningen vid lärosätet har en sådan kvalitet och omfattning att utbildning på forskarnivå kan bedrivas på en hög vetenskaplig/konstnärlig nivå och med goda utbildningsmässiga förutsättningar i övrigt. Relevant samverkan sker med det omgivande samhället både nationellt och internationellt.

B. Forskarutbildningsmiljön följs systematiskt upp för att säkerställa hög kvalitet. Resultatet av uppföljningen omsätts vid behov i kvalitetsutvecklande åtgärder och återkoppling sker till relevanta intressenter.

A. & B.

Forskarutbildningsmiljön

HT-fakulteternas bestämmelser beskriver seminarierna som "en central och karakteristisk utbildningsform för utbildningen på forskarnivå, där förmågan tränas att presentera samt kritiskt och konstruktivt belysa och hantera forskningsfrågor, inklusive forskningsmetoder". Doktoranderna i Ril har tillgång till flera olika seminarier vid CTR och den större miljön vid Lunds universitet.

Det huvudsakliga seminariet är det högre seminariet i islamologi som samlar forskare, doktorander och mastersstuderande intresserade av islamforskning. Under 2016 möttes seminariet varannan vecka. Dessutom finns det högre seminariet i allmän religionshistoria som under 2016 också möttes varannan vecka. VT 2017 har de ansvariga för respektive seminarium gått samman och tagit fram en seminarielista gemensam för de två seminarierna för att på så vis 1) öka antalet deltagare vid de enskilda seminarierna 2) öka interaktionen mellan doktoranderna i de två seminarierna 3) öka kunskapsnivån om islam och islamologi hos religionshistoriadoktoranderna och öka kunskapsnivån om Allmän religionshistoria hos Ril-doktoranderna. Även tidigare har doktoranderna gått på båda seminarierna, men mer sporadiskt.

Den typiska aktiviteten vid seminarierna är att en doktorand eller forskare presenterar en text för kritisk granskning från seminariet. Under diskussionen ser seminarieledare till att alla kan komma till tals med hjälp av olika mötestekniker. Vid tillfälle har det avsatts tid för en avslutande runda där alla får tillfälle att säga något. Seminarieledaren kan även involvera tystare deltagare med direkta frågor som berör deras specialkompetens för att inkludera dem i samtalet. Varje seminarium inleds med information så att alla får reda på aktuella föreläsningar och arrangemang inom och utom universitetet som kan vara av intresse för islamologi och allmän religionshistoria. Det är även vanligt att någon kort presenterar och skickar runt ny litteratur.

Det högre seminariet i islamologi och allmän religionshistoria är aktiva i att bjuda in forskare som studerar islam, t.ex. bjöds (under hösten 2016) Oslobaserade Torkel Brekke, professor i religionsvetenskap, in för att tala om sin forskning om islamisk ekonomi, likaså bjöds lundaforskaren och arkeologiprofessorn Mats Roslund in för att presentera sitt arbete med Siciliens muslimska period. Även andra forskare inom det religionsvetenskapliga fältet kan bjudas in, som nyanimismforskaren Graham Harvey som gästade seminariet under 2016.

Utöver dessa två seminarier, sprider seminarieledarna information om andra seminarier i huset. Historikern Yvonne Maria Werners seminarium om Historia och religion har t.ex. besökts av Ril-doktorander.

Ibland ordnar CTR tematiska seminarier under en kortare tid. T.ex. deltog en av Ril-doktoranderna under hösten 2016 i ett seminarium om samhällsvetenskaplig teori för intresserade doktorander. På institutionsnivå utvecklas seminarieverksamhet särskilt genom handledarkollegiet där man bl.a. diskuterar och jämför olika seminariemodeller.

På CTR anordnas varje år flera internationella samt nordiska konferenser av intresse för islamologisk forskning. T.ex. ordnades en internationell konferens om antisemitism och islamofobi i början av december 2016. Presentationerna var öppna för alla och några *forskare, studenter och doktorander tog del.

En av de viktigaste lokala forskningsmiljöerna för Ril är Centrum för mellanösternstudier (CMES, Lunds universitet) som dels har ett högre forskarseminarium och dels arrangerar många offentliga föreläsningar med internationella besökande toppforskare. Två (tills nyligen tre) personer disputerade inom Ril arbetar vid CMES och flera av de andra anställda forskarna har goda insikter om, inte minst, politiska dimensioner av islam. CMES roll är att fungera som ett nätverk och en miljö för all mellanösternforskning inom universitetet, och islamologi ses som en viktig del, inte minst då den tidigare CTR-anställda Ril-utbildade professorn Leif Stenberg leder verksamheten. Stenberg är även huvudhandledare för en av Ril-doktoranderna. CMES verksamhet är en viktig miljö för Ril-doktorander och ett antal av våra doktorander har även haft möjlighet att undervisa och handleda inom ramen för CMES-mastersutbildning. CMES har även under de senaste åren sponsrat resa, boende och konferensavgift för två större återkommande konferenser: MESA i USA och WOCMES som tenderar att hållas i ett land vid Medelhavet. Denna möjlighet har utnyttjats av både forskare och doktorander inom Ril. Doktoranderna hålls hela tiden uppdaterade om CMES verksamhet. Under åren har många namnkunniga forskare passerat CMES och en del av dem forskar om islam t.ex. antropologen Maria Malmström, historikern Mark LeVine, och genusvetaren och statsvetaren Deniz Kandiyoti. Kontakterna inkluderar även mindre namnkunniga men nog så viktiga forskare som mediaforskaren och arabisten Vit Sissler som bl.a. är redaktör och grundare för den pigga tidskriften CyberOrient där en av doktoranderna har publicerat sig. De många besökande forskarna har bidragit till Rils internationella nätverk och doktorandernas personliga nätverk. Framför allt har det inneburit en möjlighet för doktoranderna att tänka sig utanför Lund och mäta sin forskning efter internationella mått.

Vidare samarbetar Det högre seminariet i islamologi med Köpenhamns universitets islamforskare och ordnade hösten 2016 en eftermiddag vid Köpenhamns universitet med presentationer av pågående forskning, ett nytt möte planeras att hållas i Lund senvår 2017. Samarbetet bygger på långvariga kontakter mellan miljöerna.

Ett ytterligare samarbete, ett formellt sådant, är med Uppsala universitet och dess religionsvetare. Målet är att träffas två gånger om året och utbyta erfarenheter. Fokus ligger på doktorandernas forskning.

Dessutom har Otterbeck tagit ett initiativ för att ordna en gemensam dag med genusvetenskap i Lund (då två doktorander arbetar med genusrelaterat material); mötet kommer nog inte att bli av förrän hösten 2017.

Slutligen ordnas en studieresa varje år till ett muslimskt majoritetsland öppen för doktoranderna. 2017 åker Ril till Bosnien, 2016 till Marocko, 2015 besöktes Iran och 2014 Turkiet. Under studieresan, som leds av Otterbeck, besöks muslimska dignitärer, sufiordnar, historiskt viktiga platser men också akademiker. Syftet är att lära känna olika miljöer, men också att knyta kontakter.

Nätverk

Forskarutbildningen och handledare erbjuder ett mycket rikt nätverk av både internationella och nationella kontakter att anknyta sig till och så sker också. Forskare/handledare har i dessa nätverk skapat kontakter med internationellt ledande forskare och dessa kan bjudas in och doktorander kan sättas i förbindelse med dem. De senare årens krav på finansierade doktorandtjänster gör att antalet doktorander har minskat, men dels sker ett samspel mellan dessa i seminariemiljön, dels ingår de i större nätverk, både nationella och internationella. Ett pågående samarbete med Uppsala och den teologiska institutionen har stärkt miljön med träffar och kurser.

Exempel på nätverk för den anställde huvudhandledaren (biträdande handledare och andra forskare vid institutionen har naturligtvis även ett rikt nationellt och internationellt kontaktnät som av utrymmesskäl inte listas här):

Otterbeck är ansluten till/medlem/styrelseledamot i nätverk och organisationer som:

- Medlem i Svenska samfundet för religionshistorisk forskning (SSRF)
- Styrelseledamot för Malmö Institute for Studies of Migration, Diversity and Welfare (Malmö högskolas migrationsforskningscenter)
- Ledamot i Vetenskaps societeten i Lund
- Medlem av Forskarkollegiet för Svenska Forskningsinstitutet i Istanbul.
- Nyinvald (våren 2017) styrelseledamot av Centret för Öresundsstudier.

Doktoranderna tar initiativ till utlandsvistelser och de tre anställda doktoranderna har varit eller kommer vara på vistelser i Bahrain och Turkiet (Ackfeldt), Tanzania (Jakku) och Jordanien (Petersen HT-17). Dessa resor är inte direktkopplade till forskningsprojektet utan är ett sätt att bredda kunskapen om ämnet, och finna tid att skriva. T.ex. knyter Jakku kontakter inför framtiden med tanzaniska akademiker, Tanzania är ett område hon fascinerats av och vill jobba med i framtida projekt. Petersen åker till Jordanien för att studera arabiska men också konfessionell sharia för att fördjupa sina kunskaper om detta, något han kommer ha nytta av i sin forskning men också för sin breda kompetens som islamolog. Handledarna stöder aktivt doktorandernas resor/utlandsvistelser genom att tipsa om stipendier, knyta kontakter och skriva intyg men också genom att diskutera vad doktoranderna kan göra under vistelserna för att optimera dem.

Samverkan med samhället

Ril har en lång tradition att vara mycket aktiva i media. Det gäller både forskare och doktorander. Som två av få professorer i islamologi i Sverige får Otterbeck och Stenberg många påståtningar från media. När så passar förmedlar de kontakter till doktorander som därigenom får chansen att representera sig och sin forskning i media. Doktorander deltar även på eget bevåg genom artiklar eller blir uppsökta av media. Dessutom förekommer att doktoranderna skriver populärvetenskapliga artiklar och böcker. Inom Det högre seminariet för islamologi förekommer ofta diskussioner om hur islamologisk forskning kan presenteras mer eller mindre effektivt i media.

Doktoranderna och forskarna håller dessutom ofta föreläsningar utanför universitetet. Alla doktorander deltar inte i detta arbete, framför allt beroende på livssituation men också personlighet och forskningsfält. Däremot tar alla aktiva doktorander del av diskussionen om den s.k. tredje uppgiften.

Det är en del av den obligatoriska kursen om Islamologins genealogi (7,5hp) att kritiskt kunna förstå islamologins roll i relation till övriga samhället, uttryckt i kursmålen: "kunna kritiskt, självreflexivt och i dialog med andra visa fördjupad insikt om vetenskapens och islamologiämnets möjligheter, begränsningar och dess roll i samhället och det demokratiska ansvar som kunskap innebär" samt "kunna vetenskapligt analysera och självständigt granska och bedöma islamologins ämneshistoria, inte minst ämnets historiska kopplingar till europeisk och amerikansk idémässigdominans och ämnets utveckling de senaste decennierna".

Att säkerställa kvaliteten på avhandlingarna

Vid sidan av lokala och nationella aktiviteter och internationella kontakter, försöker Ril-utbildningen säkerställa kvaliteten på avhandlingarna genom aktiv handledning. Genom ständiga diskussioner om projekten, metod och teori råder en stämning där idéer kan diskuteras vid både bokade möten och spontant via email, skype, telefon eller i tjänsterum, korridorer eller fikarum. Forskarutbildningsansvarige professor Mika Vähäkangas har fått höra från doktoranderna att just tillgängligheten är något som uppskattas mycket. Särskilt uppskattas möjligheten att kunna diskutera böcker som ingår i läskurser även utanför (och före) tentamenstillfälle på ett kollegialt vis.

Slutseminarium

Ur HT-fakulteternas bestämmelser:

Slutseminarium är normalt obligatoriskt och ska äga rum i så god tid före planerad disputation att de synpunkter som framkommer vid seminariet kan inarbetas i den slutliga versionen av avhandlingen. Opponenten bör inte ha varit engagerad i formell eller informell handledning av doktoranden.

Forskarutbildningsnämnden har beslutat (2010-10-21, §216) om ett rekommenderat arvode om 4000 kronor för opponent vid slutseminariet. Slutseminariet anordnas av institutionen som ett inslag i utbildningen och bekostas inom de medel som tilldelas institutionen för detta ändamål. Inom Ril hålls alltid slutseminarium. Under våren 2017 kommer en av doktorander ha slutseminarium för att förhoppningsvis kunna disputera hösten 2017. Vid slutseminarierna har handledarna valt att prioritera att bjuda in någon med specialistkompetens inom den teoribildning som doktoranden jobbar inom snarare än en specialist inom Ril. Detta för att testa manuset ordentligt. Ril-forskningen läses ofta utanför Rils ämnesområde och doktoranderna forskar ofta i relation till ett angränsande ämne som antropologi, genusvetenskap och statsvetenskap. En sådan granskning stärker avhandlingen och doktorandens förståelse för den hjälpvetenskap hen har lutat sig mot.

Disputation

Institutionen lämnar genom huvudhandledare, förankrat genom forskarutbildningsledaren och prefekten, förslag om att utse opponent, betygsnämnd och ordförande vid disputationen. Förslaget ska åtföljas av en motivering, som avses säkerställa att de föreslagna har den kompetens som behövs för respektive uppdrag. Prodekanen för forskarutbildning fattar beslut enligt fakulteternas delegationsordning. Fakulteterna har fastställt Anvisningar för disputation (2012-02-23), som närmare reglerar själva disputationsakten.

Ril är en liten miljö i Sverige som dessutom ingår i en större men ändå ganska liten religionshistorisk/religionsbeteendevetenskaplig miljö. Det finns en tendens att alla känner alla. För att garantera att Rils avhandlingar håller måttet har därför betygsnämnd och opponent hämtats från olika ämnesområden. När den senaste disputation hölls var opponenten socialantropolog, betygsnämnden innehöll en antropolog, en islamolog samt en religionshistoriker.

Doktorandgruppens sammansättning

CTR har ca 40 aktiva doktorander varav sex antagna i Ril, av dessa kan fyra eller fem ses som aktiva beroende på definition. Under hösten 2016 hade tre doktorander anställning men under hösten tog en av doktorandernas anställning slut. I allmän religionshistoria finns fyra doktorander med anställning.

Av Rils doktorander är två kvinnor och fyra män. Av de som har anställning är en kvinna och en man. Över tid har femton disputerat. Av dessa har fyra varit kvinnor och elva varit män. De sex nuvarande doktoranderna kommer under 2017 fylla 62, 48, 46, 40, 39, 35 år. Det är de tre yngre som hade tjänst hösten 2016.

Ämnena har en vid spridning. Mohammad Shams skriver om persisk teologi och har persiska som modersmål. Rickard Lagervall skriver om marockanska religio-politiska dokument och är flytande på arabiska och franska. Frida Mebius Önerfors skriver om en sekt i Indonesien och är flytande på indonesiska. Nina Jakku skriver om kvinnor som bär islamisk huvudduk i Sverige och arbetar mest på svenska och engelska med detta material. Anders Ackfeldt skriver om amerikansk hiphop och dess användning av islamiska semiotiska resurser i sin musik; i arbetet används framför allt amerikansk engelska, inklusive en specifik form av amerikansk slang som Ackfeldt hanterar utan och innan. Jesper Petersen skriver om feministiskt inspirerade islamiska institutioner i Danmark, Storbritannien och Tyskland. För detta arbete använder han danska, tyska, engelska och arabiska i vilka språk han är flytande. Vad gäller klass är Ril intressant komponerat. Uppskattningsvis har de femton disputerade följande klassbakgrund (enkelt definierat utifrån yrke och utbildningsbakgrund): arbetarklass (6), medelklass (6), övre medelklass (3). Av dessa har fyra akademiskt utbildade föräldrar. Av nuvarande doktorander har fyra

någon form av medelklassbakgrund och två har arbetarklassbakgrund. Fyra har åtminstone en förälder som är akademiskt utbildade.

En av doktoranderna, Mohammad Shams, befinner sig i Örebro och deltar inte i seminarieverksamheten. Han arbetar dock aktivt med att avsluta arbetet med sin doktorsavhandling samtidigt som han lönearbetar. Mohammad Shams antogs redan 2003 under professor Jan Hjärpe. Hans handledarresurser är förbrukade sedan länge. Professor Jonas Otterbeck har handlett honom till en fil. lic. examen med ett arbete som Shams hade hoppats skulle leda till en fil. dr. examen. Arbetet var dock inte av tillräcklig tyngd för att motsvara ett fil.dr. arbete. Shams bestämde sig då för att fördjupa en aspekt av arbetet i samråd med Otterbeck. Arbetet fortgår med viss progression. En biträdande handledare med specialkompetens på Iran kommer att kopplas in när texten har kommit till det stadium att den går att diskutera vetenskapligt. Då Shams inte gärna åker ned från Örebro sker handledning på två sätt: Dels skickar Shams text till Otterbeck som går igenom och kommenterar i detalj med hjälp av Word-funktionen spåra ändringar och kommentarer; Dels så sker sedan uppföljande samtal via långa telefonsamtal när både doktorand och handledare har den kommenterade texten framför sig. Detta har visat sig vara ett effektivt arbetssätt. Idealt skulle Shams helst delta vid seminarierna men då han bor på annan ort och tjänar sitt uppehälle där är det omöjligt.

En annan av doktoranderna, Frida Mebius Önnersfors, arbetar inom administrationen vid Lunds universitet för att försörja sig. Hon arbetar inte aktivt med sin avhandling och kommer undantagsvis till seminarieverksamheten. Mebius Önnersfors antogs redan 2001 och har genomfört allt relevant fältarbete men har kommit ur takt med avhandlingsarbetet på grund av flera faktorer i det privata.

Övriga fyra doktorander är aktiva vid seminariet. Rickard Lagervall arbetar dock som undervisande adjunkt halvtid vid Jönköping University och ibland hindrar hans åtagande där att han deltar i seminarieverksamheten.

Handledargruppens sammansättning

Aktiva handledare för de sex doktoranderna är som följer

Doktorand	Huvud handledare	Biträdande
Mohammad Shams	Otterbeck	
Rickard Lagervall	Stenberg	Otterbeck
Frida Mebius Önnersfors	Otterbeck	Fil.dr. Ann Kull, islamologi
Anders Ackfeldt	Otterbeck	Fil dr. Torsten Janson, islamologi
Nina Jakku	Otterbeck	Fil. dr. Fataneh Farahani, etnologi
Jesper Petersen	Otterbeck	Cato

Båda huvudhandledarna är män. Av de biträdande är tre män och två kvinnor. Stenberg, Otterbeck, Kull är på sitt femte årtionde, medan Janson och Farahani är på sitt fjärde årtionde. Stenberg är specialist på Syrien, sufism och på diskussionen om islam och vetenskap. Otterbeck är specialist på islam i Europa/Sverige, muslimska unga och diskussionen om islam och musik. Ann Kull är specialist på islam i Indonesien och liberal-teologisk islam (särskilt avseende genus). Farahani är etnolog specialiserad på migration och sexualitet. Cato är specialist på islam i Europa/Sverige och politiska diskussioner om integration och islam. Det finns en språklig kompetens som matchar doktorandarbetena förutom vad gäller Shams. T.ex. har Mebius Önnersfors en biträdande som är flytande i indonesiska då Otterbeck inte kan detta språk. Vad gäller Shams har expertkompetens kallats in vid slutseminarium och fil. lic. disputationen. När det finns en färdig skiss för manus för fil. dr. examen kommer en biträdande som är specialist på det persiska kopplas in. Av de fast anställda har Otterbeck studerat arabiska och Cato en del arabiska och håller succesivt på att bygga upp en kompetens i persiska. Stenberg har studerat arabiska.

Den enda handledare som finns på annan ort är Farahani. Än så länge har Jakku inte varit så mycket i kontakt med henne. Handledarna och Jakku har dock haft skypemöten där avhandlingen har diskuterats. Situationen är inte ideal. Då Farahani besitter en mycket god teoretisk kompetens och dessutom goda

kunskaper om fältet hoppas huvudhandledaren och doktoranden att Farahani kommer kunna ta en mer aktiv roll när Jakku börjar producera text.

Angående systematiska granskningar hänvisar vi till texten ovan under Personal: B.

Aspektområde: Utformning, genomförande, resultat

Aspekt: Måluppfyllelse – kunskap och förståelse

Bedömningsgrunder:

A. Utbildningen säkerställer genom utformning, genomförande och examination att doktoranderna, när examen utfärdas, visar bred kunskap och förståelse både inom forskarutbildningsämnet och för vetenskaplig metodik/konstnärliga forskningsmetoder inom forskarutbildningsämnet.

B. Systematisk uppföljning görs av utbildningens utformning och genomförande i syfte att säkerställa måluppfyllelsen. Resultaten av uppföljning omsätts i åtgärder för kvalitetsutveckling och återkoppling sker till relevanta intressenter.

A.

Utbildning på forskarnivå regleras i högskolelagen (främst 1 kap §§9a och 11) och högskoleförordningen (främst 5 kap, 6 kap §§25–36 samt 7 kap §§34–42). Därutöver har Lunds universitet fastställt styrdokument som mer detaljerat reglerar utbildningen på forskarnivå. De viktigaste universitetsgemensamma dokumenten är Föreskrifter för utbildning på forskarnivå (Dnr LS 2012/718) och Antagningsordning för utbildning på forskarnivå (Dnr LS 2012/719). Humanistiska och teologiska fakulteterna ("HT-fakulteterna") har fastställt Bestämmelser för utbildning på forskarnivå (Dnr STYR 2015/1345). Dessutom har både universitetet och HT-fakulteterna fastställt allmänna styrdokument, till exempel Arbetsordning för Lunds universitet (Dnr STYR 2016/702), Strategisk plan för humanistiska och teologiska fakulteterna 2013–2017 och Arbets- och delegationsordning för humanistiska och teologiska fakulteterna (Dnr STYR 2016/648). Alla dessa gäller för utbildning på forskarnivå på samma sätt som för andra delar av verksamheten.

Det viktigaste styrdokumentet för utbildning på forskarnivå i Ril är Allmän studieplan för utbildning på forskarnivå till doktorsexamen i religionshistoria med inriktning mot islamologi (antagen 2013-03-21). På institutionsnivån har man även dokument av rådgivande karaktär såsom doktorandhandboken som är inriktad mot doktorander och innehåller information om arbetsgivaren och dess policy.

Utbildning på forskarnivå fram till doktorsexamen vid humanistiska och teologiska fakulteterna omfattar 180 hp doktorsavhandling och 60 hp kurser. HT-fakulteterna ger varje hösttermin den obligatoriska gemensamma introduktionskursen om 7,5 hp. Kursen består av momenten: Vetenskapsteori; Humanistisk och teologisk forskning; Vetenskaplig publicering; samt Rättigheter och skyldigheter. Se www.ht.lu.se/fileadmin/user_upload/ht/dokument/Utbildning/doktorand/KP_Introduktionskursen.pdf. HT-fakulteterna avsätter också medel för viss gemensam kursgivning.

För utbildning på forskarnivå i Ril är följande kurs obligatorisk: "Islamologins genealogi: en kritisk ämneshistoria, 7,5 hp". Alla doktorander rekommenderas också att läsa minst 7,5 högskolepoäng av följande områden "Allmän religionshistoria", "Islams historia", "Fördjupad metodologi" samt 3 hp "Högskolepedagogik". HT-fakulteterna har genom sin mall för allmän studieplan beslutat att utbildningen är indelad i en avhandlingsdel och en kursdel. För kursdelen ska finnas en kursplan för de 52,5 hp som är ämneskurs i forskarutbildningsämnet. I skrivande stund finns det en alldeles ny reviderad studieplan som doktoranderna ännu ej har skrivits över på som anpassar sig efter det nya beslutet (bifogas). Studieplanen har reviderats för att tydliggöra lärandemålen. Genom detta har kursernas innehållsliga dimensioner tydliggjorts och det blir möjligt för både doktorander och (särskilt biträdande) handledare att bli mer informerade om forskarutbildningens innehåll.

Övriga kurser skräddarsys för doktoranderna eller finner doktoranden och handledarna i ett lokalt, nationellt och internationellt kursutbud för doktorander. Undervisning ges i form av kurser, seminarier och handledning. Frågan om huruvida kursutbudet bör inkludera fler eller färre obligatoriska kurser diskuterades mellan Otterbeck och doktoranderna 2010 när Otterbeck tog över ansvaret för forskarutbildningen i Ril från sin företrädare Leif Stenberg. Vid tiden fanns åtta doktorander i islamologi. Det var konsensus om att ha få obligatoriska kurser för att prioritera möjligheten att forma utbildningen

efter eget behov. Varför? Ril är ett områdesstudium där hela jordklotet under 1400 år är det möjliga studiefältet. Dessutom samlar Ril forskning om idéhistoria, ritualer, romaner, väckelseskrifter, politik, sociala rörelser, genus, utbildning och en hel del annat och forskarna närmar sig sina studier med hjälp av antropologi, socialpsykologi, sociologi, statsvetenskap, retorik, queerteori, diskursteori, idéhistoria och mer. Det är även så att de som antas som doktorander har olika bakgrunder. T.ex. har de två senast antagna sin bakgrund inom genusvetenskaplig samhällsvetenskap (avancerad nivå) och islamologi (grundnivå) respektive teologi, arabiska (grundnivå) och en masters inom islamologi. Då bedömdes det som kontraproduktivt att fastslå en kurskanon för en liten miljö som spänner så vitt. Istället har Otterbeck arbetat fram ett antal kurser som rekommenderas för att garantera doktorandens bredd; doktoranderna har än så länge följt rekommendationerna. En kurs har gjorts obligatorisk. En del av handledningen består i att diskutera lämpliga kurser med doktoranderna i relation till framtida anställbarhet.

De flesta kurserna involverar huvudhandledarna. Doktoranderna kan också skraddarsy kurser med biträdande handledare som erbjuder spetskompetens för den individuella doktoranden. Kurser är primärt läskurser med stora mängder litteratur. För att göra läsningen meningsfull diskuteras litteraturen mellan handledare och doktorand under kursens gång. Beroende på vilket tema som bearbetas så kan även större mängder litteratur tenteras av i omgångar så att litteraturen och doktorandens läsning av den och funderingar om den får så mycket utrymme som möjligt. Särskilt uppmuntras doktoranderna att fundera över litteraturen i relation till den egna forskningen, en föreställd undervisning (den didaktiska dimensionen) och i relation till islamologiämnets utveckling i stort.

Genom att handledare och doktorander tillsammans skapar en pågående diskussion om forskningsämnet och den enskilda doktorandens forskningsämne kan kurser som blir till utmaningar för doktoranderna skapas och därigenom stödja doktorandernas progression. Diskussionerna mellan doktoranden Petersen och Otterbeck och Cato har lett till beslut att Petersen ska tentera en kurs om olika aspekter av sufism (islams mystiska tradition) då han inte har haft någon kurs om detta i sin grundutbildning och heller inte under mastersutbildningen. Otterbeck och Petersen har i samråd valt ut litteratur för detta. Denna tenterar han för Otterbeck för att garantera bredden i sin utbildning. En annan kurs om samhällsvetenskapliga teoribildningar kommer att tenteras av Cato. Handledare och doktorand är överens om att här behöver Petersen en möjlighet att fördjupa sig i detta även om Petersen är bekant med samhällsvetenskaplig teori sedan tidigare. Även här kommer Petersen att kunna påverka vilken litteratur som läses genom att valet av litteratur diskuteras. Det finns ju trots allt i stort sett oändligt många texter att välja mellan och ingen självklar kanon. Motsvarande avvägningar görs kontinuerligt, individuellt, med alla doktoranderna i relation både till deras kurser och deras enskilda avhandlingsprojekt.

Eftersom kunskap och förståelse inte är binära fenomen utan komplexa där ingen någonsin blir fullärd i ett så vitt fält som islamologi, är det en viktig del av handledningen att både stärka doktorandernas självförtroende genom att bejaka den kunskap som de har mycket av, men också att skapa ödmjukhet inför de egna, naturliga begränsningarna och inför andras kunskap. Det är också viktigt att sporra lusten inför skapandet av kunskap och begränsa ångesten inför allt man inte kan. De viktigaste sätten att göra detta är: att sätta tilltro till doktorandernas kunskap, låta dem få testa sina kunskaper vid seminarier, undervisning, artikelskrivande, konferenser; diskutera öppet och ödmjukt (anti-auktoritärt) om metod och teori; att handledare vågar visa egna tillkortakommande; att som handledare vara ett föredöme genom att ständigt vara nyfiken och uppmana till nyfikenhet. Till exempel kommer vi ha ett seminarium om pedagogiska idéer under våren 2017 som inte handlar om att handledare undervisar doktoranderna utan att samtliga har möjlighet att delge och diskutera modeller som de har tagit fram själva eller är nyfikna på. Ställer man detta i relation till progression och lärandemål kan man konstatera att lärandemål vare sig bör eller kan uttryckas i absoluta termer. Även konkreta lärandemål (detta taget från den icke-antagna kursplanen som bearbetas just nu) som "kunna redogöra för islams historia och utveckling över tid och särskilt kunna visa fördjupad kunskap om ett urval av historiska epoker valda i samråd med examinator" är inte binära eller absoluta utan föremål för värdering och diskussion. Till exempel har Nina Jakku tenterat för Otterbeck om islams tidiga historia genom läsning av ett antal standardverk. Inför tentamen har Jakku skrivit samman en text som reflekterar över böckerna och under tentamen diskuterades denna och böckerna i stort i relation till den historiska forskningen och dess förutsättningar (empiri och

metodologi) samt i relation till Jakkus forskningsintresse för genus (teori). Motsvarande tentamen med Ackfeldt följde samma form med fick ändå ett annat innehåll. I båda fallen kunde examinator dock avgöra att litteraturen var läst och att doktoranden just fyllde lärandemålet. Genom att flera tentor görs med samma examinator (huvudhandledaren) kan examinator värna om en successivt ökad svårighetsgrad i diskussionerna och därmed sporra till, säkerställa och belägga progression.

Det finns också gemensamma kurser som erbjuds inom fakulteten eller gemensamt med andra fakulteter. Till den sistnämnda kategorin hör högskolepedagogiska kurser, men även den mångfald av kurser som ett stort universitet som Lund kan erbjuda kan här vara aktuella. Även det samarbete som det nya "LUX-huset" ger öppnar vägen för doktoranderna att delta i fakultetsgemensamma kurser. LUX-huset samlar humanioraforskning såsom historia, filosofi, idéhistoria, etnologi, musikvetenskap, religionsvetenskap och teologi i en byggnad. Dessutom ges våra doktorander möjlighet att delta i kurser vid andra lärosäten. T.ex. har en Ril doktorand som forskar om genus deltagit i den av Malmö högskola anordnade doktorandkursen "Spår i samtida genusforskning" om 3 hp.

Inom Forskarutbildningen i Ril arbetar handledare och doktorander systematisk för att doktoranderna (och handledarna) ska nå och upprätthålla såväl bredd som djup empiriskt, teoretiskt så väl som metodologiskt. Djupet i kunskaperna tränas genom handledning och seminarier men framför allt genom framtagande av egen empiri med allt det arbete detta innebär. Empirin diskuteras kontinuerligt med handledare och doktoranderna använder den ofta (och uppmanas till det) som referenspunkt i resonemang under seminarier. Det samma gäller metodologi och teori. Här kan betonas att Ril-doktoranderna även har tillgång till biträdande handledare som besitter spjutspetskompetens inom samma område som doktoranden forskar inom. För att garantera empirisk bredd inom Ril läser doktoranderna individuellt utformade läskurser som bl.a. handlar om allmän religionshistoria, islams historia och tanketradition. Kurserna tenteras genom skrivna texter som diskuteras under tentamenstillfället då även aspekter av kursmaterialet som doktoranden inte fokuserat på diskuteras. Under seminarierna möter doktoranderna varandras empiri vilket leder till att varje doktorand bekantar sig med empiri utanför sin egen specialistkompetens. Det samma gäller de många föredrag som arrangeras vid CMES och vid konferenser, Ril:s uppsalasamarbete, köpenhamnsamarbete och förhoppningsvis andra kommande samarbeten som med genus. Även undervisning ger bredd då det är få som enkom undervisar om sitt forskningsfält.

Metodologisk bredd garanteras genom metodologikurs och även detta genom seminariet, handledning, föredrag och konferenser. Metoddiskussioner ingår som en viktig del i forskarseminarieverksamheten. Doktorander med olika inriktningar tränas här att analysera och tillämpa olika metoder på ett specifikt material. Ibland har det högre seminariet specifika diskussioner om metodologi. Under de senaste åren har t.ex. metodologiska aspekter gällande "anarkometodologi", metodologi gällande "the material turn", och text och texttolkning diskuteras. En del av diskussionen har skett i relation till andra seminarier som Missionsvetenskap och Uppsalas religionsvetare. Metodologi är också en viktig del av alla tentor då metodologiska aspekter tas upp till diskussion i samband med diskussionen av litteraturen.

Då Ril-ämnet länge varit teoretiskt eklektiskt möter doktoranderna väsensskilda teorier i läsning av kurslitteratur, vid deltagande i seminarier, föredrag och konferenser. Då islamforskning präglades av teorilöshet under många decennier är teoretisk kunskap något som betonas mycket inom Ril och det är en av huvudpoängerna att förstå implikationerna av teori inom den obligatoriska kursen "Islamologins genealogi: en kritisk ämneshistoria". Inom Ril möter doktoranderna bland annat historiska, antropologiska, religionssociologiska, statsvetenskapliga, psykologiska, genusvetenskapliga teorier.

Ril och allmän religionshistoria är empiriskt oerhört vittomfamnande. Ril-doktoranderna forskar om shiitisk teologi, marockanskt islamiskt, politiskt språk, afro-amerikansk hiphops användning av islam, Kaum Eden – en indonesisk islamisk sekt, vithet och slöjbärande i Sverige samt institutionaliseringen av islamisk feminism. Vid religionshistoria pågår forskning om bland annat valentinsk text, esoterism, ekologisk aktivism sett som andlighet och grekisk nypaganism. Metoderna spänner från textforskning via intervjuer till observant deltagande. Teoretiskt finns allt från klassisk filologi till experimentella relationer

till det så kallade "ontological turn". Kanske skulle man kunna se detta som spretigt, men det gemensamma intresset för att förstå vad religion kan vara i olika situationer och hur människor relaterar till det som kallas religion och religiösa traditioner (vare sig man är född inom eller utom en specifik tradition) håller samman doktoranderna och forskarna vid Ril och allmän religionshistoria.

Det förekommer att doktorander publicerar sig i peer review-tidskrifter och därmed får återkoppling på sina arbeten. Slutligen är det obligatoriska slutseminariet viktigt för forskarutbildningen. Den nästan färdiga texten granskas då kritiskt av en utomstående opponent och doktoranden får sedan tid att bearbeta synpunkter och kommentarer.

B

Att säkra att doktoranderna blir klara i tid och kvalitetsutvecklande åtgärder

De individuella studieplanerna är ett centralt verktyg i forskarutbildningens kvalitetsssäkring och utveckling. HT-fakulteterna använder ett elektroniskt system för individuella studieplaner, utvecklat av fakulteternas IT-enhet på uppdrag av forskarutbildningsnämnden. Systemet innehåller de komponenter som behövs för att de individuella studieplanerna ska uppfylla kraven enligt högskoleförordningen (6 kap 29§) och universitetets föreskrifter (kap 7).

Den individuella studieplanen uppdateras oftast en gång per termin och skrivs ut i pappersform en gång per år för att skrivas under av doktorand, huvudhandledare och prefekt (eller annan befattningshavare som fått delegation) och fastställas av prodekanen för forskarutbildning. De individuella studieplanerna arkiveras av fakultetskansliet. Det elektroniska systemet har haft ständiga tekniska problem och har varit mycket krångligt att använda vilket har lett till att i vissa fall har antingen handledaren eller doktoranden varit tvungen att fylla i saker i utskriftsversionen.

För doktoranderna inom Ril har de personligt baserade kontakterna med handledare och det kontinuerliga arbetet med handledning och diskussionerna varit betydligt viktigare än ISPerna, vilket lett till att det har varit svårt att verkligen utnyttja ISP-verktyget. De senaste terminerna har ansträngningar gjorts för att utveckla användandet av ISPerna vilket lett till en viss uppryckning både från handledarnas och doktorandernas sida. Fortfarande används ISPerna framför allt som ett sätt att anteckna vad som sägs vid ett planeringsmöte för det kommande halvårets arbete. Framför allt diskuteras kurser som ska tas och vilken del av avhandlingsarbetet som rimligen bör bearbetas. ISPerna används inte som bindande dokument mot doktoranderna som ibland behöver ta andra vägar framåt än planerat, och än har de inte behövts för att garantera doktorandernas rättigheter mot handledarna.

Inom humaniora finns en tendens att inte bli klar med forskarutbildningen under den tid doktoranden är avlönad. Inom allmän religionshistoria och Ril har detta tyvärr varit påfallande vanligt. Inom Ril finns sex doktorander varav fyra inte längre har tjänst. Tre av dessa är antagna 2001–2004. Sedan Otterbeck tog över ansvaret för forskarutbildningen 2010 har ingen doktorand som haft tjänst kvar disputerat senare än några månader efter det att tjänsten tagit slut. Målet är givetvis att få doktoranderna att disputerat inom given tid. Olika möjligheter har diskuterats. Det allt mer populära formatet sammanläggningsavhandling är en möjlighet men också något som stör en av humanioras viktigaste och svåraste kunskaper: att kunna föra ett empiriskt rikt, teoretiskt resonemang i en monografi och som därigenom ger ett substantiellt bidrag till forskningen. Numera försöker handledare att få doktoranderna att nöja sig med avhandlingar på ca 160–200 sidor men ofta sväller avhandlingen i omfång då doktoranden får unika kunskaper som behöver förmedlas för att göra forskningsfältet rättvisa. Själva monografiskrivandet är det moment inom utbildning som oftast orsakar fördröjningar. Doktorander är dessutom i en period av livet som bör kunna kategoriseras som mitt i etableringsfasen då familjer bildas och barn föds. Sådant orsakar ibland omvägar. Likaså kan allt från partners karriärer till sjukdomar och dödsfall bland vänner och familj orsaka störningar i utbildningen. I dessa sammanhang har den lilla miljön som har tillåtit det personliga mötet och byggt förtroendet mellan doktorand och handledare varit en viktig resurs för doktorandernas möjlighet att hantera det privata i relation till utbildningen, och komma tillbaka efter en tids frånvaro.

Den viktigaste formella verksamheten för att garantera att eventuella brister möts utöver ISP är utvecklingssamtalen som hålls årligen med CTRs ansvarige för forskarutbildningarna, professor Mika Vähäkangas. Detta skapar dels en möjlighet att framföra missnöje vid just det tillfället, dels en möjlig väg att framföra missnöje vid andra tillfällen. Det ger också möjlighet att framföra positiva synpunkter. Vähäkangas samlar alla handledare vanligtvis vid två möten per termin och delger handledare goda och omtyckta modeller som framkommit vid samtal men också vilken generell kritik som riktas och som alla kan ta till sig. Vidare tar Vähäkangas direkt kontakt med handledare om det finns ett problem eller missnöje för att reda ut situationen som t.ex. kan innebära att en doktorand vill byta huvudhandledare. Inom Ril har detta ännu inte blivit aktuellt vid något tillfälle. Däremot fördes huvudhandledaransvaret för ett antal doktorander över till Stenberg då Hjärpe pensionerades och därefter från Stenberg till Otterbeck då Stenberg fick andra uppgifter utanför CTR. Dessutom har Anders Ackfeldt bytt bort en biträdande handledare som inte var produktiv för Ackfeldts arbete.

Aspektområde: Utformning, genomförande, resultat

Aspekt: Måluppfyllelse – färdighet och förmåga

Bedömningsgrunder:

A. Utbildningen säkerställer genom utformning, genomförande och examination att doktoranderna, när examen utfärdas, visar förmåga att planera och med adekvata metoder bedriva forskning och andra kvalificerade (konstnärliga) uppgifter inom givna tidsramar samt såväl i nationella som internationella sammanhang muntligt och skriftligt med auktoritet kan presentera och diskutera forskning och forskningsresultat i dialog med vetenskapssamhället och samhället i övrigt. Doktoranderna ska också visa förutsättningar för att såväl inom forskning och utbildning som i andra kvalificerade professionella sammanhang bidra till samhällets utveckling och stödja andras lärande.

B. Systematisk uppföljning görs av utbildningen för att säkerställa att utbildningens utformning och genomförande är av hög kvalitet och att doktoranderna uppnår målen. Resultaten av uppföljning omsätts vid behov i åtgärder för kvalitetsutveckling och återkoppling sker till relevanta intressenter.

A & B. De texter som läggs fram vid forskarseminarierna ventileras och ges respons på av närvarande forskare och doktorander. Doktoranden skall ta ställning till och tränas att muntligt och skriftligt argumentera för de hypoteserna som ställts upp och de metoder som använts. De olika doktorandprojektens karaktär inom RiL, men också allmän religionshistoria, inbjuder till en rik diskussion av olika metoder och färdigheter, samt ger möjlighet att tillägna sig både bredd, genom att ta del av andras framläggningar av seminarietexter, och djup genom att teoretiskt och metodologiskt medvetet analysera den egna empirin. I detta stöds både det egna och andras lärande.

Att kunna arbeta "inom givna tidsramar" aktualiseras exempelvis i samband med inlämning av delrapporter, seminarietexter, textbidrag till konferenser och workshops, och i författande av artiklar till tidskrifter, men också i samband med författandet av avhandlingen och det slutseminarium och den disputation som ofta präglar det sista året av forskarutbildningen. Detta kräver koncentration och självdisciplin och doktoranderna kan generellt sägas uppfylla dessa krav mycket väl. En del av detta arbete synliggörs genom ISPerna och är således föremål för både planering och uppföljning.

Det är ett mål att doktoranderna ska få erfarenhet av att undervisa på grundkurser och masterskurser (CMES) och därmed tränas på, i skarpt läge, att under givna tidsramar omformulera delar av sin kunskap på ett välavgränsat och tillgängligt sätt. Beroende på vem doktoranden är, hur hans forskning ser ut, och vilka övriga erfarenheter doktoranden har så har undervisningen skett på olika kurser, om alls. RiL har t.ex. en doktorand boende i Örebro, antagen för mer än tio år sedan, som inte har undervisat något alls. Vi har även en doktorand som är nyantagen och som inte undervisat vid islamologi än, men som i sin tur redan har gedigen erfarenhet av undervisning från Köpenhamns universitet. För att träna sig för undervisning finns dels kurser i pedagogik (se nedan), dels de didaktiska diskussioner som förs vid seminarium och handledning.

Slutmålet för doktorandtjänsten är disputationen och den färdiga avhandlingen, i sig en tydlig tidsram. Handledarnas och seminariets bedömning av avhandlingen samt opposition och respons under slutseminariet är av stor vikt för att avgöra när avhandlingen kan läggas fram för disputation. Det händer ofta att avhandlingen inte blir klar inom ramen för den erhållna doktorandtjänsten. Avhandlingsskrivandet är en kreativ och bitvis existentiell process. Dessutom är det inte sällan så att när doktoranden är i slutfasen av avhandlingsarbetet ökar förståelsen för komplexiteten i själva skrivandet och förståelsen för hur slutresultatet kan presenteras mer avancerat, vilket kan leda till att delar av avhandlingen måste omformuleras. Här kan framföras kritik mot handledare: har dessa drivit på tillräckligt eller gett tillräcklig respons för att doktoranden skall uppnå kunskapsmålen för en avhandling? Huvudhandledarnas erfarenhet från slutseminarier och disputationer vid andra lärosäten är att de kritiska kommentarerna ofta bemöts av handledare med frasen: "Jo, vi har påpekat det flera gånger." Det är uppenbarligen inte enkelt att nå fram med konstruktiv kritik. Dessutom kan allt från doktorandernas livssituation till de krav på god kvalitet som handledare ställer för att avhandlingen skall anses vara klar för ett slutseminarium,

och i förlängningen en disputation, spela in. Det ligger i doktorandens och handledarnas gemensamma intresse att avhandlingen skall vara av så god kvalitet som möjligt och därigenom bereda vägen för framtida tjänster eller postdok-anslag. Det bästa hade givetvis varit att avhandlingarna blir klara inom utsatt tid. Med tanke på att det inom religionsvetenskap inte är ovanligt att doktorander inte alls blir klara, kan konstateras att sedan Otterbeck tog över huvudhandledarskapet inom Ril så har alla som haft doktorandtjänst kvar också disputerat, senast förhållandevis snart efter att tjänsten tagit slut (inom ett år). De som inte har disputerat är doktorander vars tjänst tagit slut innan Otterbeck kopplades in som huvudhandledare. Av dessa har dock en framgångsrikt försvarat en fil. lic. avhandling.

Generellt kan sägas att doktoranderna uppmuntras och ges medel till att delta i internationella och nationella konferenser och nätverksarbete. Medel för detta finns dels tilldelade i tjänsten som en klumpsumma att förfoga under fyra år, dels att söka i fakultetens forsknings- och resebidrag. Den nya LUX-miljön har ambitionen att samarbeta med kurser som går över ämnesgränserna. Möten i ämnesöverskridande kurser befrämjar träffar och utbyten av erfarenheter mellan doktorander och forskare. Dessa gemensamma kurser och möten har långsamt ökat i och med att humaniora och teologi nu finns samlade under samma tak. Återigen är det viktigt att framhäva CMES roll för doktorandernas möjlighet att bygga upp internationella nätverk.

Internationella forskare bjuds in för att stärka forskarmiljön. CTR har egna fondmedel som flitigt används för inbjudningar och minisymposier med andra forskare. T.ex. bjöds norska religionsvetaren Torkel Brekke in för att hålla ett seminarium vid det högre seminariet i islamologi hösten 2016 och senare under dagen höll han en öppen föreläsning på CMES.

För att stärka kontakter med andra doktorander och forskare nationellt har Ril och allmän religionshistoria samarbetat med religionshistoriker och religionsvetare vid Uppsala universitet sedan vt-2015, vid två årliga möten kan doktorander presentera och diskutera forskning och forskningsresultat. Sammanfattningsvis kan sägas att forskarmiljön i Ril och allmän religionshistoria erbjuder stora möjligheter för doktoranderna att möta och arbeta tillsammans med både nationella och internationella forskare under sin utbildningstid.

Doktoranderna uppmuntras av handledare att delta även i sammanhang utanför forskarvärlden, vilket redan berörts ovan. Doktorander har också möjlighet att gå två högskolepedagogiska kurser, en grundläggande och en fortsättningskurs, där den grundläggande är nödvändigt om de vill undervisa. I dessa kurser lär sig doktoranderna allt från att planera en lektion till pedagogiska/didaktiska kunskaper i att framställa ett ämnesspecifikt innehåll. På så sätt stödjer de grundstudenternas lärande och lär sig att ta ansvar för att hitta pedagogiska och didaktiska vägar till kunskapsförmedling. De lägger även grunden för att kunna föra diskussioner utanför universitetet vid populära föredrag eller mediaframträdanden. De årliga populärvetenskapliga dagarna som HT-fakulteterna arrangerar erbjuder doktoranderna möjlighet till träning i populärvetenskaplig framställning.

För att garantera en progression i färdighet och förmåga uppmannas doktoranderna tidigt att lägga fram texter vid seminarierna och delta vid seminarierna för att lära sig den vetenskapliga textens genre. De uppmuntras även att skriva artiklar när de har välavgränsade empiriska situationer eller fenomen att beskriva för att på så sätt testa sin skrivkicklighet i nationella och internationella sammanhang. Det är bra att ha publicerat en del innan man ger sig på att skriva en hel monografi. De doktorander som deltar aktivt i utbildningen har alla skrivit artiklar och därmed lärt sig mer av skrivandets svåra konst. Innan artiklar skickas in kommenterar handledare texterna som en slags förredaktör vilket leder till handledning som handlar om allt från formalia, genreskrivande och retorik till hur man presenterar resultat och drar legitima slutsatser. Handledare och doktorand följs åt under en lång utbildning och samtalen blir över tid mer och mer avancerade där målet är att sporra doktorandens nyfikenhet och kreativitet, kritiska förmåga, självständighet, noggrannhet och förmåga att se värdet och användningen av den egna forskningen i relation både till vetenskapskommuniteterna och allmänheten. En förmåga som både tränas och värderas inom Ril är att både kunna formulera kunskap med ett vetenskapligt språk och att kunna presentera denna kunskap med andra ord till en mer allmän publik. Detta har bland annat varit föremål

för ett temaseminarium under hösten 2016 då de högre seminarierna i religionshistoria och islamologi diskuterade våld och religion. Ett viktigt diskussion rörde hur man förmedlar akademiska kunskaper om just religion och våld till en icke-akademisk publik, något ständigt aktuellt för islamologer genom den våldspirals som flera muslimska majoritetsmiljöer har dragits in i.

Genom allt ovan nämnt försöker utbildningen säkra att det finns förutsättningar för doktoranderna att slutföra utbildningen inom planerad tid. Ändå är det svårt att få detta att ske. De senaste åren har bland annat en ökad användning av ISP, skrivandet av mer precisa kursplaner, ett ideal med mindre omfattande avhandlingar och en aktivare handledning genomförts för att just garantera att förutsättningarna finns. Möjligen är det bl.a. annat en effekt av detta som gjort att många inom Ril har slutfört sina utbildningar de senaste åren. Den pågående diskussionen inom ramen för forskarkollegiet är ett sätt att hela tiden försöka diskutera kvaliteten inom CTRs doktorandutbildningar men detta har redan nämnts ovan flera gånger.

Aspektområde: Utformning, genomförande, resultat

Aspekt: Måluppfyllelse – värderingsförmåga och förhållningssätt

Bedömningsgrunder:

A. Utbildningen säkerställer genom utformning, genomförande och examination att doktoranderna, när examen utfärdas ska visa intellektuell självständighet, (konstnärlig integritet), och vetenskaplig redlighet/forskningsmässig redlighet samt förmåga att göra forskningsetiska bedömningar. Doktoranden ska också ha nått fördjupad insikt om vetenskapens/konstens möjligheter och begränsningar, dess roll i samhället och människors ansvar för hur den används

B. Systematisk uppföljning görs av utbildningen för att säkerställa att utbildningens utformning och genomförande är av hög kvalitet och att doktoranderna uppnår målen. Resultaten av uppföljning omsätts vid behov i åtgärder för kvalitetsutveckling och återkoppling sker till relevanta intressenter.

A. & B. Eftersom religion kan vara ett värdeladdat ämne att studera förmedlas, inom utbildningen, en medvetenhet om vikten att vara klar över var gränserna mellan vetenskaplig och religiös diskurs går. Under seminarier diskuteras frågor som självreflexivitetens betydelse för att lyfta fram forskarens egen roll i det vetenskapliga arbetet. Flera doktorander arbetar dessutom med fältarbeten som kräver etiska ställningstaganden och ett självreflexivt förhållningssätt till det material som bearbetas. De forskningsetiska frågorna har därför diskuterats i bl.a. metodseminarier och gemensamt med det missionsvetenskapliga seminariet, där flera doktorander bedriver religionsantropologiska fältstudier.

Att arbeta med religion innebär också att doktoranderna kan behöva få sina projekt testade i etikprövningsnämnden. Formellt är det huvudhandledaren som skickar in en ansökan men doktoranderna har huvudansvaret för att formulera ansökan. Huvudhandledaren bidrar med kritisk granskning. Vid dessa tillfällen diskuteras den mer tekniska och juridiska sidan av etik, något som är nyttigt för doktorandens framtida arbete efter disputation. CTR har tilldelat biträdande prefekten för forskning uppgiften som etikprövningskoordinator och har organiserat möten om forskningsetik och etikprövning som kommer både forskare och doktorander till del.

Vad gäller intellektuell självständighet så tränas doktoranderna vid varje läskurs att göra självständiga vägval när det gäller vad som kan anses vara viktigt i varje läst text. I samband med examinationen uppmanas de att diskutera under examina utifrån sina intressen och examinerande handledare diskuterar sokratiskt dessa val. Även delar av litteraturen som doktoranden inte har fokuserat på kan då tas upp som kontrast men också för att uppmärksamma viktiga delar som kan ha ignorerats, åtminstone i avrapporteringen.

Doktoranderna uppmanas att ta sig an utmaningar och följa idéer. Om dessa visar sig falla utanför avhandlingens ram uppmanas de att skriva en separat artikel eller spara idéerna för framtida forskning. Kreativitet och lust är nyckelord för originalitet och självständighet. I kursen "Islamologins genealogi: en kritisk ämneshistoria" tränas doktoranderna att se ämnet i relation till dess möjligheter och begränsningar i relation till samhället och dess kunskapsdebatt. Här diskuteras även aktivt vilken roll forskaren har som kunskapare. Som tidigare påtalats fungerar Edward Saids kritik av orientalismens kunskaps syn som en viktig, men inte okritiserad, utgångspunkt för en skärskådning av hur akademisk kunskap kan sammanflätas med politiska och ontologiska kunskapsregimer. Eftersom islam är ett så omdiskuterat fenomen på ett så påtagligt politiserat vis pågår en kontinuerlig debatt om detta mellan alla engagerade i Ril vid seminarier, luncher, handledning och i sociala sammanhang. Kursen och den kontinuerliga diskussionen garanterar progression i detta då nya argument ständigt prövas.

Den avgörande kontrollen för att viktiga synpunkter från seminarier eller handledning bearbetats eller information inte saknas sker när handledaren granskar manus inför ett kommande slutseminarium. Värderingsfrågor och förhållningssätt är sällan det som försenar utbildningens slutförande. Det kan dock vara fallet. Otterbeck fungerar som biträdande för en doktorand (inom ett annat ämne) vars huvudsakliga problem är att hen inte förstår de etiska konsekvenserna av att tolka och publicera den forskning hen gör

på det viset som hen tänker sig. Detta problem har dock inte stötts på inom Ril, kanske på grund av de gedigna och återkommande diskussionerna om etik och den islamologiska kunskapens funktion i samhällsdebatten.

Vad gäller kvalitetsutvecklande åtgärder hänvisas till vad som skrivits om CTRs arbete med uppföljning och kvalitetsarbete.

Arbetslivets perspektiv

Bedömningsgrunder:

A. Utbildningen är användbar och förbereder doktorander för ett föränderligt arbetsliv.

B. Utbildningens utformning och genomförande följs systematisk upp för att säkerställa att den är användbar och förbereder för arbetslivet. Resultaten av uppföljning omsätts vid behov i åtgärder för kvalitetsutveckling och återkoppling sker till relevanta intressenter.

A & B. Ril är ett litet forskarutbildningsämne och genom att doktorandrekrytering har krav på finansierade tjänster har antalet antagna minskat (trots cirka tjugo ansökningar om året) och därmed även antalet disputerade. Femton personer har disputerat vid islamologi sedan 1994. Av dessa är fem professorer inom universitet eller högskola. Sju har arbetat eller arbetar fortfarande som lektorer eller som forskare, av dessa är två förtillfället utanför akademien. En disputerad arbetar inom en tankesmedja med ansvar för religions- och politikfrågor. En person har inte lyckats få in en fot inom akademien vare sig med ett postdok-projekt eller som lektor, och en har ingen av de anställda kontakt med (disputerade 1996). Båda personernas avhandlingar är av medioker kvalitet.

Ämnet har inte systematiskt arbetat med alumner men motsvarande arbete görs ändå då det är en liten miljö där de flesta återfinns inom högskolor eller universitet, den vanligaste karriärvägen för disputerade. Flera av de disputerade finns i närområdet (inräknat Roskilde, Köpenhamn, Linné) och det finns aktiva kontakter mellan de flesta disputerade. T.ex. anordnades ett högre seminarium i februari 2017 med Erica Li Lundqvist som för tillfället jobbar vid Göteborgs universitet, men som är disputerad i Ril. Tidigare disputerade används även när så är möjligt (och inget jäv finns) i betygsnämnder vid disputationer i Ril. Det högre seminariet i islamologi har en e-post-sändlista som når de flesta disputerade och därigenom förmedlas information om föreläsningar, arbetsmöjligheter etc.

Under en period experimenterade CTR med en kategori kallad "anknuten forskare" för att ge "hemlösa" disputerade en möjlighet att agera utifrån ett universitet. Resultatet blev inte det som avsetts men gav åtminstone under en period stöd åt nydisputerade, något som ett par islamologer kunde dra nytta av. Detta försök är dock nedlagt.

Huvudhandledarna hämtar ständigt in kunskap om arbetsmöjligheter genom resor, konferenser, kontakter med näringsliv, osv. Både Stenberg och Otterbeck är aktiva i samhällsdebatten och möter ständigt olika aktörer – allt från akademiker från andra universitet till svenska säkerhetstjänsten. Genom sändlistor från Svenska samfundet för religionshistorisk forskning och Nordic Society for Middle Eastern Studies samt andra liknande listor får huvudhandledarna ständigt information om akademiska tjänster i Sverige, Norden, Europa, USA och ibland Mellanöstern. Dessutom kommer ibland förfrågningar, formellt och informellt, från myndigheter (t.ex. Migrationsverket och Säkerhetspolisen) och företag (t.ex. tankesmedjor) om vilken kompetens som finns vid Lunds universitet.

Generiska kompetenser

HT-fakulteternas mall för allmänna studieplaner anger följande om högskolepedagogisk utbildning:

Vid humanistiska och teologiska fakulteterna sker den högskolepedagogiska utbildningen i form av en poängsatt del av utbildningen. Den högskolepedagogiska utbildningen omfattande två veckor ger 3 högskolepoäng i forskarutbildningen.

Denna utbildning, tillsammans med den fortsättningskurs i pedagogik om 4 hp som ges vid HT uppmanas alla doktorander att ta för att träna sig inför undervisningssituationen.

HT-fakulteternas arbetslivskoordinator finns tillgänglig även för doktoranderna och kan ge både individuell karriärvägledning och medverka vid olika doktorandarrangemang. Medarbetarsamtalen 2016 hade särskild betoning på doktorandernas karriärfrågor som behandlades även på CTR doktoranddag 2016.

Doktorander som är uttryckligen intresserad av att söka arbete inom lärarutbildningar uppmanas att läsa en läskurs om religionsdidaktik för att markera att man har en förståelse för den specifika religionsvetenskapliga problematiken kring didaktik. Så har t.ex. Johan Cato som disputerade 2012 läst en kurs i religionsdidaktik som han kunde anföra när han först sökte arbete inom lärarutbildningar.

Undervisningsmöjligheter

Möjligheten för doktorander att få undervisningserfarenhet varierar både mellan ämnen och institutioner och över tid. Den är beroende dels av vilka kurser som ges i utbildningen på grund- och avancerad nivå, dels av vilken övrig undervisande personal som finns tillgänglig. Inom grundutbildningen i islamologi har, generellt, doktoranderna beretts vissa möjligheter att undervisa. I dessa sammanhang har de utbildningsansvariga tagit hänsyn till doktorandens personlighet, kompetens samt erfarenhet av undervisning. Den doktorand som står närmast i tur att disputeras (hösten 2017) har t.ex. undervisat på islamologins 1–30 hp-nivå samt inom ramen för CMES mastersprogram. Han har även undervisat på andra kurser vid universitetet. Den doktorand med tjänst som varit anställd näst längst har undervisat på en gemensam metodkurs på 61–90 hp nivå för islamologi-, judaistik-, beteendevetenskap- och religionshistoriastudenter. En helt nyantagen doktorand (HT16) har inte undervisat än men har i sin tur undervisat mycket vid Köpenhamns universitet. Doktorandernas undervisning bedrivs inom ramen för institutionstjänstgöring, som är begränsad till 20% av heltid.

Den mest avgörande kompetensen för en disputerad är dock den analytiska förmågan och hans hyperlitterära förmåga. Doktorander skolas till att bli ypperliga läsare, sammanfattare, föredragare och textförfattare. Vad dessa förmågor kan användas till finns det egentligen få gränser för. Hela utbildningen tränar dessa förmågor oavbrutet. Än så länge har behovet av Ril-utbildade varit stort inom akademien men som nämnts ovan så får huvudhandledarna och ibland doktoranderna påstötningar från andra håll (myndigheter, näringsliv). Även detta är något som diskuteras inom ramen för det pågående handledningssamtalet.

Doktoranders perspektiv

Bedömningsgrunder:

A. Utbildningen verkar för att doktoranderna tar en aktiv del i arbetet med att utveckla utbildningen och lärprocesser.

B. Utbildningen följs systematiskt upp för att säkerställa att doktorandinflytandet används i kvalitetssäkring och utveckling av utbildningen. Resultaten av uppföljning omsätts vid behov i åtgärder för kvalitetsutveckling och återkoppling sker till relevanta intressenter.

A och B. Doktoranderna har många möjligheter att framföra synpunkter och även påverka kursinnehåll. Synpunkter framförs kontinuerligt på ett naturligt sätt i alla informella möten och samtal. Ril är ett litet ämne och handledare och doktoranderna med tjänst möts i vardagen vilket gör att kontakten mellan doktorander och handledare underlättas. Övriga doktorander deltar antingen i de högre seminarierna eller hålls kontakt med via email och telefon.

I samtal och i samband med att den individuella studieplanen fastställs varje termin kan synpunkter ventileras och följas upp till nästa termin. Forskarutbildningsprefekten erbjuder mer övergripande samtal i de utvecklingssamtal som genomförs årligen.

Doktoranderna har möjlighet att – i dialog med sina handledare – föreslå läskurser, läsa och tillgodoräkna sig kurser utanför CTR (lokalt, regionalt, nationellt och internationellt), påverka litteraturlistan för läskurser och även föreslå och därmed påverka olika tentamensformer.

Doktoranderna, genom Lunds doktorandkår, Humanistisk-teologiska doktorandrådet och institutionsegna doktorandråd, bereds möjlighet att vara representerade i alla beredande och beslutande organ enligt universitetets arbetsordning, kapitel 5: "Vid Lunds universitet ska studenterna ha rätt att utse representanter i beredande och beslutande organ." Doktorandernas deltagande i berednings- och beslutsprocesser ses som ett värdefullt, kvalitetshöjande inslag.

Doktorander finns alltid representerade i alla viktiga beredningsorgan, inklusive i rekryteringsprocessen av nya doktorander. De finns representerade i CTR:s institutionsstyrelse, ämnesråden och alla kommittéer som behandlar forskarutbildningsfrågor såsom gruppen som rangordnar kandidater för fakulteternas resestipendier. Dessutom har de egna organ för samtal.

Doktorander med tjänst har en god fysisk arbetsmiljö med tillgång till kontor, personlig dator, en inställningsbar kontorstol samt höj- och sänkbart skrivbord. Vid behov har Lunds universitet professionell personal som kan hjälpa till så att den enskilde får en individuellt anpassad arbetsplats. CTR har även en anställd som är tilldelad rollen som skyddsombud med ansvar för både den fysiska och psykosociala arbetsmiljön. Under en period utfördes detta uppdrag av Otterbeck (dock inte längre) som därigenom är välinformerad om både rättigheter, möjligheter och vaken på eventuella problem.

Däremot hålls inte formella möten med alla doktorander där frågorna ovan behandlas. Således arkiveras heller inte synpunkter. Fördelarna med en liten miljö är just att de informella kontakterna kan hålla sådan kvalitet att nedskrivna dokument blir mindre viktiga. Om något ändå skulle gå fel finns det kända vägar att gå för att framföra kritik, framför allt tillgång till den ansvarige för forskarutbildningen, handledaren och biträdande (om handledaren inte är orsaken till problemet) och Lunds doktorandkår.

Jämställdhetsperspektiv

Bedömningsgrunder:

A. Ett jämställdhetsperspektiv är integrerat i utbildningens utformning och genomförande.

B. Systematisk uppföljning görs för att säkerställa att utbildningens utformning och genomförande främjar jämställdhet. Resultaten av uppföljning omsätts vid behov i åtgärder för kvalitetsutveckling och återkoppling sker till relevanta intressenter.

A. Jämställdhetsperspektiv tas hänsyn till redan i kontakter med möjliga sökande till doktorandtjänster. Speciella masterträffen organiseras för mastersstudenter för att informera om rekryteringsprocessen och de har förmodligen bidragit till att balansera könsfördelningen bland sökanden. För att öka transparens och pålitlighet av processen har institutionsstyrelsen fastställt en antagningsordning för doktorandtjänster vilket bidrar till jämställdhet. Antalet kvinnliga och manliga doktorander är ganska jämt på institutionsnivån (i slutet av 2016 19 kvinnor, 23 män). Inom Ril är två doktorander kvinnor och fyra män. Av de som har tjänst är en kvinna och en man.

Rekryteringen är både internationell och nationell och har fr.o.m. vt 2015 periodiseras, så att doktorander inom Ril enbart kommer att kunna antas vartannat år. 2016 lystes tre tjänster ut. I den rekryteringsgrupp som Ril tillhör ingår även forskarutbildningsämnena Religionsfilosofi och Allmän religionshistoria. Beslutet att inrätta avlönade, fyraåriga doktorandtjänster har medverkat till att söktrycket är mycket högt på de få tjänster som utlyses. De flesta sökande kan tyvärr inte beredas plats, trots förnämliga meriter, på grund av de få tjänster som står till förfogande. De doktorander som har fått sina tjänster de senaste åren har således fått dem i en mycket hård konkurrens med andra kvalificerade sökanden. Som resultat av sparåtgärder inom Lunds universitet utlyses det inga doktorandtjänster alls 2017 inom humaniora. Det finns alltså mycket små möjligheter att påverka doktorandgruppens sammansättning avseende jämställdhet genom t.ex. riktade anställningar, positiv särbehandling eller liknande.

Inom Ril finns en lång tradition att arbeta med genus och jämställdhet, både inom forskningen och applicerat på den egna verksamheten. I seminarieverksamheten innebär det bl.a. att ett aktivt arbete att se till att alla kommer till tals och att inga doktorander eller forskare använder tystande så kallade härskartekniker vare sig avseende kön, klass, etnisk tillhörighet, sexuell läggning, religion eller annat. Den högre seminarieverksamheten är planerad till dagtid (för 2017: onsdagar 13-15) för att möjliggöra för småbarnsföräldrarna att vara med i så hög grad som möjligt. Tre av doktoranderna har mindre barn och en av de fast anställda. Inom Ril finns en hög medvetenhet om lagstiftningen kring diskriminering och indirekt diskriminering. Huvudhandledaren Otterbeck var med att skriva en jämställdhets- och mångfaldsplan vid sin förra arbetsplats, IMER på Malmö högskola. Huvudhandledare Stenberg har haft personalansvar i snart tio år och har även han varit med om att utforma jämställdhets- och mångfaldsplaner. Den kontinuerliga vetenskapliga analysen av frågeställningar kring makt, genus, sexualitet, islamofobi, diskriminering och våld inom islamologiforskningen stärker också doktorandernas och forskarnas medvetenhet om hur man kan analysera ojämlikhet och därmed motverka den.

B. Den systematiska uppföljningen består av ett årligt, enskilt medarbetarsamtal mellan varje doktorand och forskningsutbildningsansvarige professor Mika Vähäkangas. Detta etablerar en känd kanal för doktoranderna om de skulle behöva uttrycka kritik mot sin/a handledare vilket stärker doktorandernas möjlighet att ta del av en jämställd utbildning. Vähäkangas återkopplar till handledarkollegiet om några oegentligheter som är på det strukturella planet uppstår och kontaktar medarbetare för samtal tillsammans med ledningen om det rör sig om missförhållanden orsakade av en person.